

NEUTRALITET

ELLER KRIG. 10704

77. 27. 12. 37.

AV J. LUDWIG MOWINCKEL.

Det er den vesensforskjell mellom Chr. Langes syn på vår utenrikspolitikk og mitt, at han nærmest teoretiserer omkring spørsmålet på grunnlag av vårt forhold til folkeforbundet, mens jeg vil at vi skal se det realpolitisk i øinene slik som den internasjonale situasjon er idag.

Dr. Lange fastholder at vår stilling i folkeforbundet forplikter oss til å delta i en folkeforbundsaksjon som finner sted for „å stanse angrepet på verdens fred”.

Jeg mener på min side, at med den bedrøvelige retning den mellomfolkelige utvikling har tatt, med bitter erfaring fra folkeforbundets tidligere forsøk på aksjon og med to mot hinannen kapprustende stormaktsgrupper, den ene i den annen utenfor forbundet, stiller problemet sig ikke så enkelt.

Før å belyse dette kan jeg henvisse til det samme eksempel som Dr. Lange bruker, — nemlig at „Tyskland går til krig i Mellem-europa” med angrep på Tsjekkoslovakia. — Når så denne stat klager til Folkeforbundet er „det vår plikt som medlem av Folkeforbundet” å være med på „å gjøre vårt for å stanse angrepet på verdens fred”.

Hvad vil dette si?

Her står vi nettop likeoverfor den risiko som jeg frykter mer enn noe annet sålenge vår stilling ikke er klarlagt, nemlig at vi så å si automatisk blir revet med i en europeisk stormaktskrig. Dr. Lange sier selv, at det i dette tilfelle vil være „som tredjemann i diktaturenes maktkonstellasjon” at Tyskland går til krig. Det er derfor

klart at det „angrep på verdens fred” det her gjelder ikke lar sig „stanse” på annen måte enn ved at der ydes Tsjekkoslovakia militær bistand, og vi er da straks oppe i en ny verdenskrig.

Nettop dette eksempel er godt å få forstand av. Det minner nemlig levende om verdenskrigens opprinnelse i 1914. Også da blev krigen sloppet løs ved at en av centralmaktene angrep en mindre stat (Serbia) som så søkte tilflukt hos den annen maktgruppe. Og nu vil fredsbruddet skyldes, at Tyskland erklærer Tsjekkoslovakia krig under påberopelse av å ville befri de mer enn 3¼ million tyskere som lever under påtvunget tsjekkisk styre.

Det er denne krig hvis spire blev lagt i Versaillesfredens uylkkelige vilkårlige grensebestemmelser som vi nu skal tvinges til å ta del i.

Dr. Lange trøster oss med at det hele ikke er så slemt, fordi nøytralitet „nærmest er en fiksjon” som i våre dager ikke er meget verd. Og han nevner hvor vanskelig vi hadde det som nøytrale under verdenskrigen, ikke minst på sjøen. — Ja, visstelig, — det var hardt da den ene part tvang vår handelsflåte til å seile for sig i de farligste

farvann og den annen part skjøt den ned, — og det var hardt da denne nøytralitet „kostet våre sjøfolk liv og helse og gjorde manges alderdom mer enn bekymringsfull.”

Men allikevel — det var dog ikke krigen selv med dens usigelige redsler for folk og land.

Dr. Lange søker tilslutning til sin opfatning i en tale som utenriksminister Sandler nylig har holdt. Denne tale bekrefter imidlertid bare hvad jeg tidligere har fremholdt, at de uttalelser som de nordiske utenriksministre til forskjellige tider er fremkommet med og som utenriksminister Koht har henvist til, ikke på noen måte bringer noen klarhet over vår politikk og den vei vi nu bør følge. Hr. Sandler opholder sig også ved Belgia og mener som Dr. Lange at de erklæringer Belgia har angitt til klarlegging av sin politikk ikke kan fortolkes som rene nøytralitetserklæringer. Dette er visstnok riktig, men når jeg har nevnt Belgia som eksempel er det fordi jeg vil at vi som det skal kunngjøre og få fastslått, at vi ikke mer kan eller vil være bundet ved forpliktelser hvis forutsetninger ikke lenger eksisterer.

Dr. Lange skriver:

„Skal vi for enhver pris „trekke op en plan for vår nøytralitetspolitikk” må vi melde oss ut av Forbundet, eller vi må som Sveits gjorde det i 1919 søke en ordning med forbundet om en anerkjennelse av grader og former for en eventuell nøytralitetspolitikk”.

Ja, — det er nettop dette siste av mig understrekte som jeg har

er gammel. Han er sønn av en advokat i London og tok en glimret eksamen i Oxford. Etterpå bestemte han sig til å følge farens fotspor og han etablerte sig som advokat i hovedstaden. Dette var omkring 1905, dengang Joe Chamberlain steg på høiden av sin innflytelse. D

Major Attlee. Engelsk karrikatur

tatt til orde for. — Og en sammenligning med Sveits er mer nærliggende enn noensinde. For så se på den 22. desember har den sveitsiske utenriksminister Motz gitt en redegjørelse for sin regjeringssyn på Folkeforbundet, hvori han bl. a. uttaler følgende:

„Folkeforbundet slik som det er idag kan ikke lenger tenke på økonomiske sanksjoner mot noen. Sanksjonssystemet er herfra praktisk talt ugjennemførlig. Palens artikkel 16 er som lamme

**Smart present
i år som før**

Bok- og Papirhand-
leren har den i
mange lekre farver.
**Delikat, praktisk,
nyttig og billig.**

Halvorsen & Larsen's Damealmanak 1938

dtens folk kunde gjøre dette ar- sid. Formannen var av en annen mening. Han syntes dette arbeid var mer passende for fabrikkens eksperter på dette område, — nemlig vaskekonene. Problemet viste sig å inneholde et meget alvorlig uanfektstoff. Ordskiiftet tilspisset sig i den grad, at det gikk over til håndgripeligheter, og formannen måtte trekke sig tilbake med et blått øie. Etterpå gikk han til en løge som gav ham medhold i at øiet virkelig var blått.

Vi hadde igår en telefonsamtale med vedkommende offiser som karakteriserer det hele som en bagatell som er blåst unødig op.

— Jeg tar det ikke høitidelig. Det hele jevner sig ut, det er allerede borte og glemt.

— Men det foreligger da efter sikkert fortydende et blått øie?

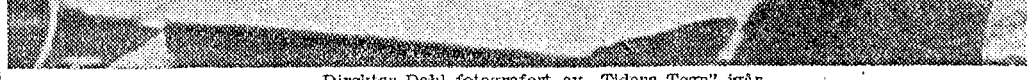
— Hm. Det kan da vel være fort gjort uten at det behøver å tas så høitidelig?

Så henvender vi oss til Raufoss Patromfabrikks direktør, oberstløytnant Jenssen, som viser sig å være lang som graven.

Folkeforbundet må herefter uten å se bort fra den kollektive sikkerhets krav søke sin redning i andre retninger. Hvis det ønskes å gjenvinne sin universalitet må det ha mot til å gi avkall på ytre tvangsmidler. Det må bli det som det bør være efter sitt vesen — et stort organ for frivillig samarbeid mellem folkene. Folkeforbundet er utsatt for faren for å bli en koalisasjon som reiser sig mot en annen koalisasjon".

Og Motta uttaler om sitt eget lands stilling i verdenspolitikken følgende ord som ganske anderledes klart enn noe som hittil har vært sagt fra de nordiske utenriksministres side gir uttrykk for hvad jeg mener idag bør være norsk — nordisk — utenrikspolitikkens bestrebelse og mål:

„Regjeringen mener at Sveits herefter må ta sikte på å få alle til å forstå at dets neutralitet ikke kan innskrenke sig til å være betinget, men må være full og hel, i overensstemmelse med landets sekelgamle tradisjoner, dets historie og dets geografiske beliggenhet. In-

Direktør Dahl fotografert av „Tidens Tegn" igår.

De tyske husmødre skal gjøre poteten til det viktigste næringsmiddel

Brødet må innskrenkes. Anvisninger i overensstemmelse med 4-årsplanen.

Privat til T. T. fra United Press. Berlin, 28. desember.

„Der Angriff" bringer idag en lengere interessant artikkel hvori bladet gir de tyske husmødre nøiaktige anvisninger på hvorledes „det tyske kveldsmåltid" bør se ut for å være i overensstemmelse med prinsippene for 4-årsplanen. I første rekke anbefales det å erstatte ost og pølse med poteter

som vil kunne tilberedes på forskjellig måte, samt med grønnsaker som er meget vitaminrike. Ved hjelp av disse retter kunde man dessuten innskrenke brødforbruket. „Poteten" må ikke lenger betraktes som en velsmakende birett, men må ansees som et fullgyldig måltid som i næringsverdi kommer op på siden av brød. Å gjøre poteten til det mest anvend-

te næringsmiddel hører til husmødrenes viktigste økonomiske rol innenfor Tysklands 4-årsplan."

„Angriff" mener dog ikke at man helt skal sløife anvendelse av brød ved måltidene, men bare innskrenke omfanget. Hvad brødet i sig selv angår så anbefales det å legge langt mere vekt på det grovmalte rugbrød, som har langt større verdi enn det finmalte og hvetebrødet. Det grovmalte rugbrød hadde en „aromatiske kraftig og kjernefull smak". At tikklen slutter med følgende seining: „Den som skifter mellom poteter og brød som hovednæringsmidler lever sunt."

gen bør tenke på å kreve av Sveits at det forlater Folkeforbundet. Vi må ikke gi noen høve til å tro at vi ligger i en bestemt stormaktsgruppes sfære. Vi vil være våre egne herrer. Vi vil styre oss selv og være fri."

Det standpunkt som jeg inntar i dette spørsmål betyr like lite som Motta at jeg vil være „med på å rive ned og svekke de siste rester av byggverket for en bedre tilstand i verden."

Norge og de øvrige nordiske stater har til det ytterste og på den mest samvittighetsfulle måte støttet Folkeforbundet.

Og de vil sikkert legge all sin vilje og evne inn på atter å gjøre „byggverket" sterkt og pålitelig.

Det er sandelig ikke noen av disse stater som er skyld i at byggverket ikke lenger byr den trygghet alle hadde håpet på, og det må derfor tilgis dem om de treffer visse forsiktighetsforanstaltninger for å hindre at de får byggets stene dødbringende i hodet.

Til hr. Quislings vidløftige jammerklage over alt og alle i norsk utenrikspolitikk vil jeg intet annet si, enn at han nu som før setter tingene helt på hode når han på-

står at de siste års ulykkelige ternasjonale utvikling skyldes Sovjetsamveldets inntreden i Folkeforbundet.

Hvad mitt personlige forhold angår finner jeg å måtte opplyse Quising om, at jeg ikke er nykomvendt i spørsmålet om Norge neutralitet under en stormaktskrig. Siden jeg i utenriksministermøte Stockholm i 1934 — før Sovjet ble forbundsmedlem — reiste spørsmålet, har jeg ustanselig freholdt min uforandrede opfatning skriftlig som muntlig, både i utenfor Stortinget.

Desember 1937.

J. L. M.

MYRES 36

Influenza!-

ALLI
A'S FARMACEUTISK INDUSTRI